

E végből homoród-szentpáli megfigyelésem szerint más szilárdabb kőzetet (trachyt) is használtak. De hogy a jánosfalvi tufának könnyen idomíthatóságánál fogva vallási emléktárgyaknál az egész vidéken előnyt adtak, arra nézve a kis Homoród völgyéhez tartozó, de ide ismét közel eső Karácsonyfalváról bírnak ugyancsak Orbán Balázs után egy időrendileg szintén megfejthető adalékot. Karácsonyfalvánál ugyanis a Kőrösberczen egy szintén jánosfalvi anyagból készült kivehető Gentionoet B(asso) Co(n)s(ulibus) Krisztus után 211. évre utal, mikoriban s valószínűleg ismét a Homoród-Szt.-Pál és Homoród-Szt.-Péter közt kimutatható sófejtés személyzetének egyike áldozott ott az ismeretlen istennek.

Végezre megemlíthetjük azt is, hogy az elébb említett Homoród-Szent-Mártonról a székely muzeum nagylelkű alapítónője, özv. Cserey Ignáczné egy Philippus I. érmet bír a Kr. sz. utáni 248. évből.

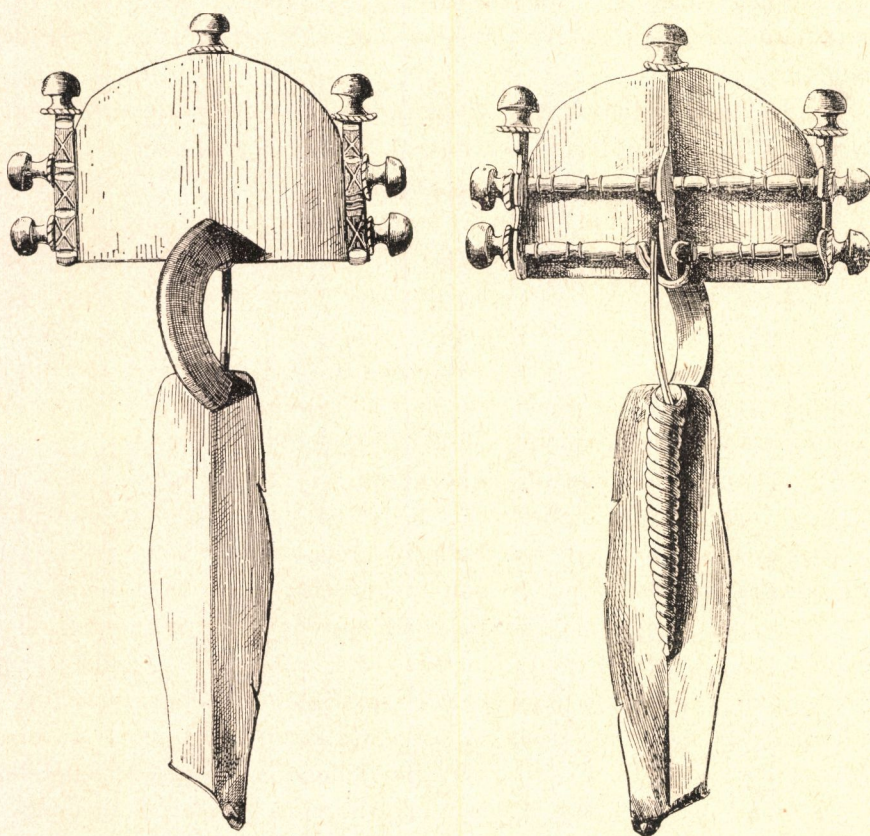
Mindezek után azon indítványomnak kívánok még kifejezést adni, hogy a mennyiben a jánosfalvi kvarczandesittufa a szabad levegő behatását sokáig ki nem állhatja s a falusi kőfejtők ipari tevékenységére az imént leirt bányafal különben is kedvező színhelyül kínálkozik s illetéknép a hazánkban még nem észlelt, de kezdetleges technikája daczára ép ez okból figyelmet érdemlő falképek könnyen veszendőbe mehetnek: azok megmentését, illetőleg gondos lefejtését a nemzeti muzeum igazgatósága mielőbb eszközölnetni méltóztatnék.

Végezetül annyit említek fel, hogy bányaeszközre a munkások nem bukkantak itt s egy széthullott sarcophágon, mely felfogásom szerint megrendelésre szánt, de munka közben hasznavehetetlenné vált mű is lehet, s egy gyermek vázán kívül konyhahulladékot ástak ki a törmelékkal. Utóbbiban a tulokcsont vala túlnyomó. Fennebb már említém a szabad tüzhelyt, hol asztali szükségletüket elkészíték. Egy a munkások által merő pajzánságból összetört korsó képviselné a római ipart, bár úgy a falképek anthropologiai jellege, mint az ide feltételezhető katonai osztály arra bizonyítanak, hogy a nemes fémbányászat analogiája szerint itt se tiszta római, hanem a bányászatban felnőtt valamely népfaj, tán a pirusták szolgálták az imperiumot. *Téglás Gábor.*

A PERJÁMOSI LELET. A népvándorlási leletek mindennap szaporodnak. Hol nagyobb sírmezők ásatnak fel mint Keszthely vidékén, a hol Lipp Vilmos folytatja ásatásait Páhokon, Mosony vármegyében pedig dr. Sötér és a régészeti társulat nagy pontossággal vizsgálják a nemes-völgyi sor-sírokat, hol pedig egyes sírok tárulnak fel az eke vagy ásó alatt, mint Püspök-Szent-Erzsébeten, Német-Sűrűn, Palotás-Szentivánban és Perjámoson. Az anyag folyvást szaporodik, de azért még sem jutottunk azon biztos pontra, hogy meghatározhatnók, melyik

külön népnek emlékei ezek, mert tudvalevőleg sok különböző népfaj vette útját hazánkon keresztül s élt és temetkezett itten az V. és X. század közt.

A sírleletek is erősen különböznek egymástól, ámbár vannak oly jellegeik, melyek a leletek legnagyobb részében fordulnak elő, minő például az övdíszeknél a griff-motivum, melylyel Keszthely vidékén,

AZ ILLOKI EZÜSTFIBULÁK A ZÁGRÁBI MUZEUMBAN.

Mosonyban, Ordason, Szegeden, Hódmező-Vásárhelyen és Szilágy-Nagyfaluban találkozunk, sőt Conze tanár még Dél-Tirolban is látta. Még terjedtebb a rekesz ötvösmunka, az aranyba vagy aranyozott ezüstbe foglalt almandinok, a díszítésnek oly módja, mely Francia-, Német-, Olasz- és Magyarországon egyformán dívott s a népvándorlás első felét jellemzi; megjegyezhetjük azonban, hogy a keszthely vidéki sírokban, melyek a legrégebbek közé tartoznak, a díszítés ezen módja eddigelé nem fordult elő.

A hol ily tömeges anyag áll előtte, a régész feladata a különböző helyeken talált tárgyak analógiáit megfigyelni, és természettudományi módszerrel azokat, melyek közös, sajátosságos jelleggel bírnak, külön csoportokba osztani s bevárni az időt, midőn valamely szerencsés lelet lehetségessé fogja tenni, hogy azoknak nemzetiségét is felismerhessük, kiknek sírjai előttünk feltárnak.

Ily sajátóságot, mely osztályzásnak alapul szolgálhatna, vélünk mi különösen a fibulákban és fülbevalókban fölismerni.

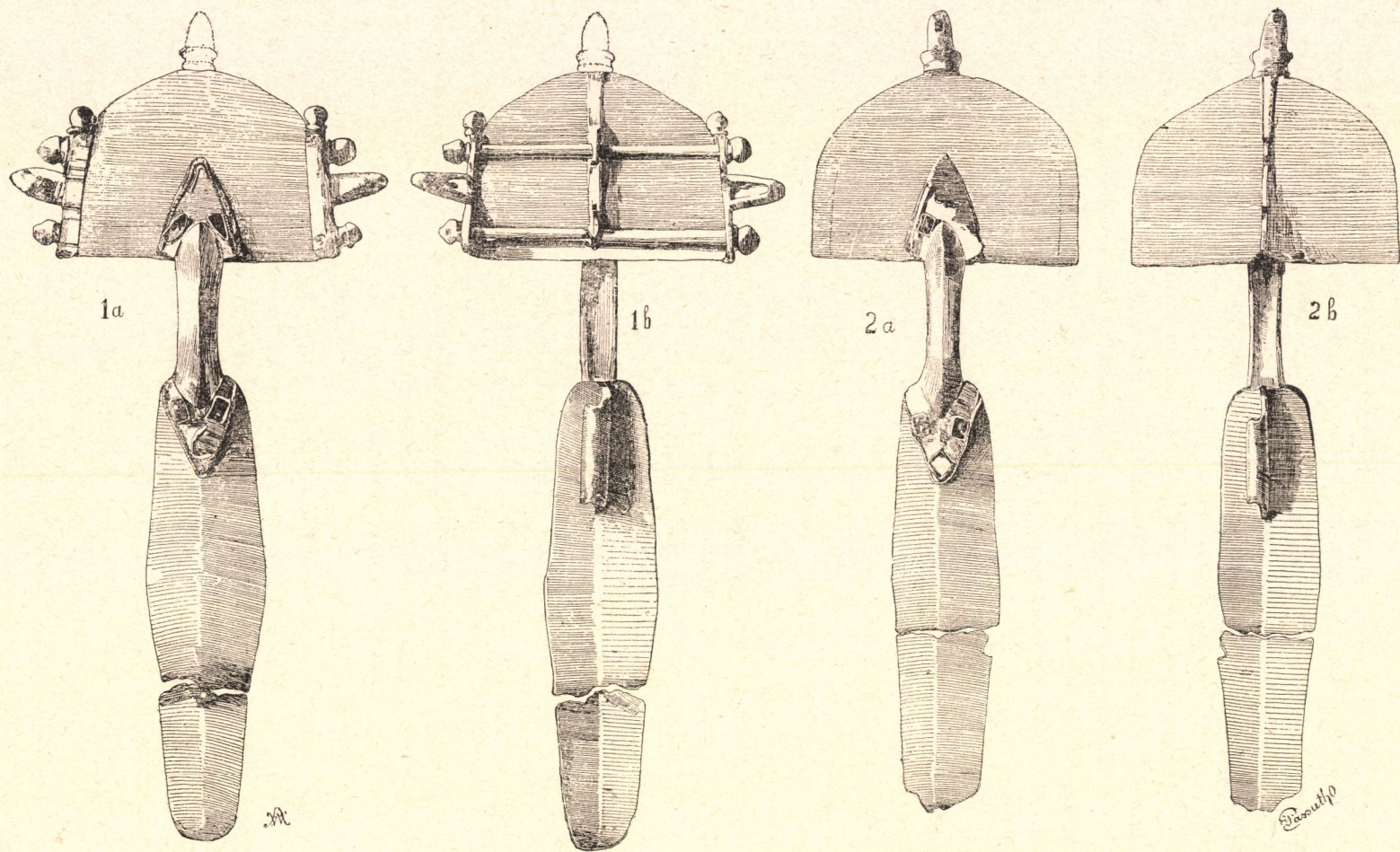
A Keszthely vidéki sírokat jellemzik a körte vagy kosárka alakú filigran fülbevalók. Ezekkel járnak különböző fibulák, késő római formák és azok, melyeket merovingiaknak szoktak nevezni, gömbökkel körülvett félkör alakú fejjel, mely keskenyebb nyak által az ismét kiszélesedő és sárkány- vagy madárfejbe végződő testtel köttetik össze. Ezek azonban máshol is, még pedig nagyobb számmal fordulnak elő, mint Keszthelyen, ellenben a korong-fibulák képezik a balatonvidéki sírok valódi sajátóságát.

Egészen különböző egy másik csoport: nagy síma fibulák, hol ezüstből, hol tükörfémből, vagyis oly bronzból, melynek harmincz százaléka ón, mely ugyanazért színben és fényben hasonlít az ezüsthöz, de ennél sokkal törekenyebb. Ezen fibulák feje nagy, síma félkört képez, melynek tetején makkféle díszítmény áll s két oldalt hol egy, hol két, hol három ilyféle makk vagy gömb, külön lemezen a fibulafejhez oldalt hozzá van toldva, mint azon vesszők vége, melyek a fibula hátlapján a tövis megerősítésére szolgálnak.

Ezen lapos félkör alsó részéből szökik ki a domború, rendkívül keskeny nyak, szintén félkör alakban, mely másik végével hozzá van forrasztva a valamivel szélesebb, hosszúkás szintén síma testhez, mely egész hosszában gerinczre hajlik.

Ezen különös, feltűnő alakú fibulákkal találunk oly fülbevalókat, melyeken egy koczka mind a nyolcz szögletén megcsonkítva, úgy, hogy hat négyszög lapot és nyolcz háromszöglapot képez, a gyűrűhöz erősítették; kerete arany, melyben sötétvörös almandinok foglaltatnak.

A leggazdagabb sírlelet, mely ezen csoporthoz tartozik, a bakodi. Ezt Kunst kalocsai érsek a magyar nemzeti múzeumnak ajándékozta, Arneth adta ki először és szépsége miatt római ajándéknak tartotta, azóta többször említették a régész irodalomban, Rómer Indiával hozta kapcsolatba, Labarte Konstantinápolyban kereste készítését, mert az Almandinnál ékes nyaklánczok és karpereczek aranyműves munkája, melyek itt találtattak, csakugyan kitűnő. Azok, kik nem ismerték még a rendkívül ügyes technikát, mely oly sok tárgynál népvándorlási sírleleteink körül nyilvánul, könnyen hihették, hogy ilyenek csak külföldről kerülhettek ide, most azonban tudjuk már, hogy a római időkben

A PERJÁMOSI LELET KÉT EZÜSTFIBULÁJA FÖLÜLRŐL (1a és 2a) ÉS ALULRÓL (1b és 2b) TEKINTVE.

kifejtett mű-ipar hagyományai fentartották magokat a népvándorlási nemzeteknél is, kiknek barbársága nem terjed ki ékszereikre.

Ezen fibuláknak jellege főleg az, hogy felületük egészen síma s minden díszítményt nélkülöz, kivéven azon helyet, hol az aránytalanul karcsú nyak íve a félkör alakú fejhez s ismét a hosszúkás testhez hozzá van forrasztva. Itt némely példányon kivert, másokon rekesz ötvösséggel és almandinokkal ékes keskeny díszítmény élénkíti a fibula egyébként holt felületét.

Ezen fibulák mindig párosan fordulnak elő, jeléül annak, hogy a nők ruháját a két vállon kapcsolták össze. A bakodi leletnél valószínűleg két ilyen fibula pár jött napfényre, a mint két nyakláncz is találtatott, de ezek közül csak egy példány maradt meg тұrhető állapotban, egy másik kisebbiknek csak feje és nyaka került a múzeumba, a harmadikból csak egyes töredékek.

A szabolcsi múzeumban is ismerünk egy ily fibulát s párjának töredékét, van ezenkívül még egy töredékes példány a magyar nemzeti múzeumban, egy ép példány pedig ki volt állítva a régészeti kongressus alkalmával 1878-ban, mint a primás tulajdona.

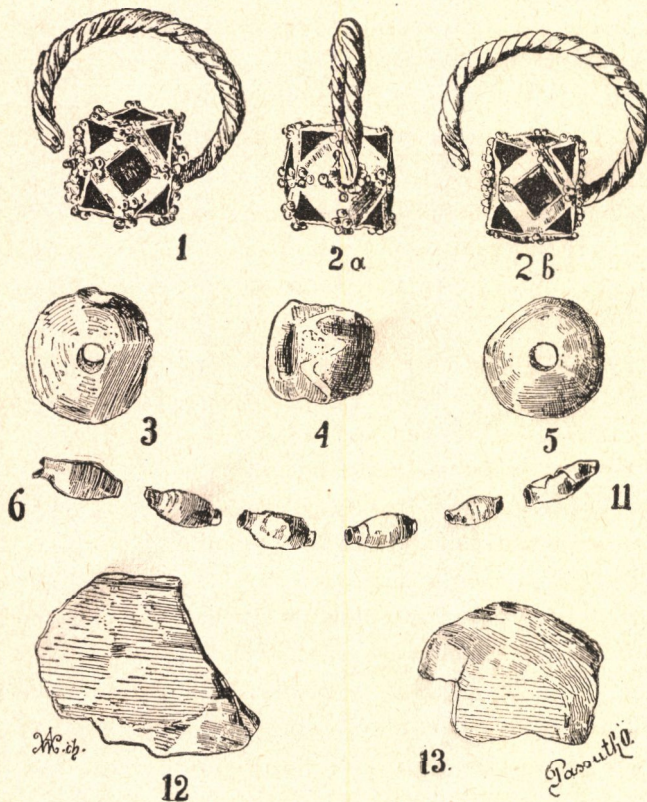
Legújabb időben egy ilyen fibulapár Illokon, Szlavóniában ásatott fel s a zágrábi múzeumba került. Ezt az ide mellékelt rajzban közöljük. Ezüstből készült, a fej tetején és oldalán látható hét gombon kívül semmi díszítés nem találtatik rajta, még ott sem, a hol a nyak a testhez és fejhez hozzá van forrasztva. Jó megtartásuk adja meg legfőbb érdeküket, mert a hátlapon látjuk a szerkezetet, mely a ruhakapocs tövisét mesterségesen megerősíti.

Gazdagabb ennél a perjamosi lelet, melyet az idecsatolt táblán látunk. Itt is párosan fordult elő a nagy ezüst ruhakapocs, az egyik példányról elveszett azonban a felső makk, a másiktól az oldallemezke és a hozzá tartozó makkok. A nyak mindkét vége rekesz ötvösséggel készült kis arany díszítéssel ékes, melyben alófelül három-három gránát foglalva volt, de ezek közül az egyik példányon kettő, a másikon három hiányzik. Rendkívül gazdag a két fülbevaló, mely ezen sírban találtatott; a négyszögű és háromszögű almandinokat széles aranykeret veszi körül, mely minden szegleten három arany szemcsével díszítettik, a gyűrű sodrott arany. Hat hosszúkás arany gyöngy (6. és 11. szám alatt) s néhány üveg (4. sz. alatt) és borostyánkő (3. és 5. sz. alatt) kláris maradványai a nyakéknek. Az összes kincs egy durva, rosszul égetett agyagedénnyel találtatott, melynek két töredéke a 12. és 13. szám alatt látható.

Hasonló fülbevalók többször fordulnak elő a nemzeti múzeumban a bakodiakon és perjamosiakon kívül összesen 11, csak hogy ezeknek lelhelyei bizonytalanok vagy ismeretlenek, nem is tudjuk, mi találtatott

velük együtt. Az egyik példányon, melyről az almandin mind elveszett, látjuk, hogy a belső üresség fehérkés anyaggal ki van töltve, mely kénnek bizonyult, ez azon mag, melyre hozzá vannak alkalmazva az almandinok és az arany keret.

Egy harmadik csoportot formálnak a tücsök-fibulák, melyek közül tizenkét példány őriztetik a nemzeti múzeumban, csak hogy ezek is egyes leletek, csak egyetlen egy esetben a mező-berényi leletnél találkozunk

PERJÁMOSI LELET.

ilyen légy alakú fibulával, együttesen díszes fülbevalókkal s egyéb arany-díszszel. Lásd *Értesítő*. V. köt. 100—102.

Egy negyedik csoportba oszthatók a piramis alakú fülbevalók, ilyenek fordultak elő a szent-endrei leletnél Phokas császár arany pénzével, ezek tehát csakugyan az avar korból valók.

Több leletet kell még bevárunk, mielőtt ezen csoportok chronológiájáról s nemzetiségéről némi biztonsággal nyilatkozhatunk, addig gyűjtsük az anyagot, s irányozzuk régészeink figyelmét hasonló leletekre.

Pulszky Ferencz.